

Kétszázéves pesti egyetemi gyógyszerészi oklevél

GOTTL ANTÓNIA ÉS DR. HEGEDŰS LAJOS

A szerzők a pesti egyetem által 1787-ben kiállított rendhagyó gyógyszerészi oklevelet és annak kiadási körülményeit ismertetik. Arról is tájékoztatnak, hogy abban az időben milyen tárgyakból és kik szigorlatoztatták a gyógyszerészjelölteket. Didacus kapucinus gyógyszerész II. József a „kalapos király” szerzeteseket sújtó rendelkezései miatt nem kaphatott „kutyaborból készült, nagy pecséttel ellátott” oklevelet.

*

A XI századtól kezdve hazánk kulturális és gyógyítástörténetében a szerzetesrendek jelentős szerepet játszottak. Hivatásuk, a vallási, az oktatási, karitatív tevékenységük mellett a rendek némelyike ispotályt, patikát létesített. Ezek között voltak jó anyagi körülmények között élők, de voltak szerény viszonyok között tengődők — szegénységi fogadalmat tett — barátok, az utóbbiak létük, rendházaik fenntartásához alamizsnára, adományokra szorultak. A szegények megsegítéséhez, a betegek ápolásához, gyógyszerrel való ellátásához szükséges volt hasznos hajtó, jövedelmező szőlő-, mezőgazdasági termelést folytatniok, gyógynövény kertetek művelniök, gyógyszerházakat felállítaniok [1, 2].

Ilyen szerény viszonyok között élő barátok a ferencesek egyik ága a kapucinusok rendje. Magyarországra csak a XVI század végén kerültek. Rendházakat többek között: Budán, Bodajkon, Celldömölkön, Hatvanban, Tatán, Máriabesnyőn [3], Mórton alapítottak. Ez utóbbi helyen betegápolási tevékenységüket igazolja az a feljegyzés, hogy 1739-ben a Mórton dúló pestisjárvány alkalmával a kolostor melléképületében betegeket ápoltak. Az 1848-as szabadságharc idején pedig a móri ütközet után 11 sebesült honvédet kezeltek [4]. A pestisjárvány után a móriak a kapucinus zárda, illetve a templom előtt szent Sebestyénnek hála szobrot állítottak fel 1739-ben, melynek kro-

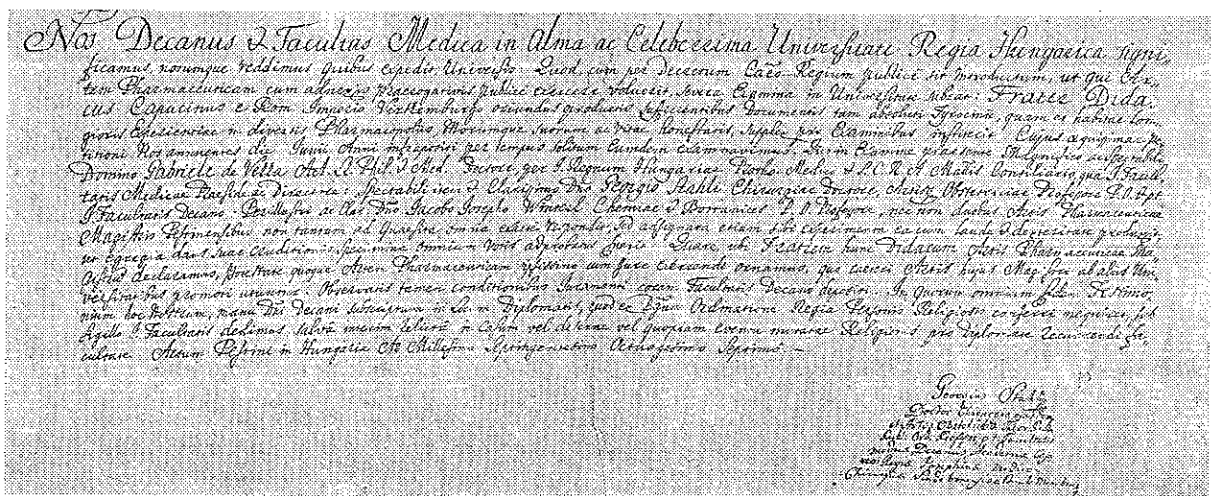
nosztikonja: „eX DeVotIone In CoLae nostri teMpore LVIs ereXerVnt” (A kiemelt nagybetűk évszámot jelölnek)

A kapucinusok gyógyszerészeti működésüket 1741-ben kezdték, mikor — nem a kolostorban — hanem kint, Mór községben létesítettek patikát [4], mely eleinte házi jellegű volt, később nyilvános lett. II. József rendelkezései kihatottak a kapucinus rendre is, így 1807-ben a gyógyszerházukat kénytelenek voltak eladni. Azóta a patika egyházamban, előbb „Mária segítsége” néven mint polgári gyógyszerház, 1950-tól pedig Fejér m. 3/38 sz. alatt ma is működik [5].

Amikor a közel negyedévezrede erigált móri gyógyszerház nyomaikat kutattuk, abban a meglepetésben részesültünk, hogy a templommal egybeépített kapucinus rendházban, a világháború viharaitól megmentett, igen értékes könyvtárat és levéltárat találtunk. Itt lelte Juhász Tibor főtitelendő a rendhagyó gyógyszerészi oklevelet, melyet a következőkben ismertettünk

Előljáróban közöljük, hogy a feljegyzések szerint Didacus kapucinus barát a szerzet móri patikájában dolgozott, így került oklevele a rendi levéltárba. A pesti egyetemen szerzett gyógyszerészi diploma, melyet faksimilében mutatunk be (1 kép) latin szövegének szabatos magyar fordítása a következő:

„Mi a híres királyi magyar egyetem orvosi karának dékánja bizonyítjuk és tudtul adjuk, akik a császári, királyi rendelettel életbeléptetett gyógyszerészi szakot és az azzal kapcsolatos tudományokat gyakoroljuk, felhatalmazásunknál fogva egyetemünkön szigorú vizsgálatnak vetettük alá a Viremburgóban született Didacus kapucinus barátot, aki elég okmánnyal igazolta inaskodási és segédi gyakorlatát, valamint a gyógyszerészi tudományokban való jártasságát, és aki erkölcsös életével tiszteletet szerzett. Kérésének eleget téve,

alulírott ez év június napján levizsgáztattuk. A szigorlaton megállta helyét. A vizsgán jelen volt; a nagytekintélyű Vezza Gábor úr, a tudós akadémikus és tényleges orvosdoktor, a magyar király első főorvosa és ő császári királyi felség tanácsosa, valamint az orvosi kar elnökgazdátója, a tekintélyes és nevezetes Stahly György, a sebészet doktora, a szülészet professzora, a pesti egyetem orvoskari dékánja, a híres, kitűnő Winterl Jakab, József a kémia és botanika egyetemi tanára, valamint két pesti mester (gyógyszerészek. A szerk.), akiknek jelenlétében nemcsak a kérdésekre válaszolt jelesen, hanem gyakorlattal is dicséretesen bizonyította tudását. Mi valamennyien szavazatainkkal elismerjük és kinyilvánítjuk Didacus barátot gyógyszerészmesternek és igazoljuk a gyógyszerészeti tudományokban való jártasságát. Ez feljogosítja és engedélyezi számára, hogy gyógyszerészi jogait (patika vezetést. A szerk.) gyakorolhatja és ezekben a tudományokban mindennemű működését is. A dékán előtt esküt tett, hogy ezt híven fogja teljesíteni, melynek hitelül Stahly György dékán aláírásával ellátott oklevelet helyettesítő decretumot adjuk ki a királyi rendelet értelmében. Amit csak egyházi személyek kaphatnak. A kari dékáni pecséttel ellátott diplomát azzal a feltétellel nyújtjuk át, ha elhagyná vallását vagy más hitre térne át ez az oklevél érvénytelen.

Kelt Pesten, Magyarországon 1787-ben.

Stahly György

a sebészet doktora és a hasonló tudományok tudora, az orvosi kar nyilvános tanára és dékánja, a bécsi József királyi Akadémia sebészeti szakának tagja.

REGIA SCIENTIARIUM UNIVERSITAS HUNGARICA

(az Egyetem szárazbélyegzős
domború pecsétje)

Didacus kapucinus barát 200 éves gyógyszerészi oklevelét érdekesnek tartottuk gyógyszerésztörténeti és gyógyszerészsképzési szempontból. A diploma rendhagyó voltát és záradékát II. Józsefnek a szerzetesrendek elleni politikai felfogása magyarázza meg. Ezzel szemben a Pázmány Péter által alapított, erős katolikus befolyás alatt álló pesti egyetem orvosi kara mégis igyekezett kiutat találni és egy rendhagyó decretumot egyházi személynek adni.

A 200 éves diplomából a gyógyszerészképzésre vonatkozó értékes adatokat kaptunk. A szövegből kitűnik, hogy csak tiro (3—4 évi gyakornoki) idő és vizsga (2—3 év) gyógyszerészsegédi gyakorlat, latin nyelvtudás, fedhetetlen, erkölcsös élet igazolása után kerülhetett valaki az egyetemre. Hitelesen megállapíthatjuk, melyek voltak azok a tantárgyak, melyekből a gyógyszerészeket szigorlatoztatták, kik voltak azok a személyek akik a záróvizsgán részt vettek. Gyógyszerhatástaniból a neves Vezza Gábor (? — Pest, 1799) orvostanár, a király első főorvosa, Pest megye fizikusa,

gyógyszerismeretből *Stahly György* (1755—1802) sebész- és szülészprofesszor, orvoskari dékán; vegytanból, növénytanból és gyógynövény-gyűjtésből a bölcész és orvos *Winterl Jakab* (1739—1809) egzaminálta a gyógyszerészjelöltet. Fontos körülmény volt, hogy a gyakorlati szigorlaton még két pesti patikus is részt vett, akik előtt két összetett gyógyszert kellett elkészítenie a jelöltnek.

Didacus barát sikeres vizsgái után nem gyógyszerészi, hanem az akkor érvényben levő úgynevezett „katolikus” esküt tette le [6]. 1787-ben a gyógyszerészek egyetemi képzése egy év, ezzel szemben lemérhetjük e téren napjainkig történt hatalmas fejlődést.

IRODALOM

1. *Ernyey J.*: A szerzetesrendek gyógyszerértári Gyógysz. Értesítő, Budapest, 274—286 (1898). — 2. *Dr. Baradlai J., Bárony E.*: A Magyar gyógyszerészet története I. köt. Budapest, 53—231 (1930). — 3. *K. K. K.*: Besnyői Kapucinus patika. Gyógyszerészi Értesítő, Budapest, 724—725 (1939). — 4. *Dr. Frey J.*: A kapucinusok Móriott 1695—1945. Budapest (1945). — 5. *Schödy Sándor*: Gyógyszerészek Évkönyve (Zsebnaptára). Budapest, 58, 410 (1930). — 6. *Regöly Mérei Gy.*: Budapesti orvosi kar története. Orvosegyetem jubileumi évkönyve 1769—1969, Budapest 7—25 (1969)

A. Готтл и д-р Л. Хегедюш: 200-летний диплом фармацевта из пештского университета

Авторы описывают особенный диплом фармацевта выданный в 1787 году пештским университетом и обстоятельства его выдачи. Информировать также о том, что в то время по каким предметам надо было сдавать экзамен и кто принимал последние. Фармацевт Дидакус из капучинского ордена не мог получить диплом приготовленный „собачьей шкуры“ (дворянскую грамоту), с большой печалью из-за „распоряжений короля со шляпой“ — Йозефа II. — „наказавших монахов“.

* A. Gottl and Dr. L. Hegedűs: A twohundred-years old pharmaceutical diplom issued by the Budapest University

An interesting pharmaceutical diplom, issued by the Budapest University in 1787 is presented. The peculiarity of the document is that it was awarded to a Capuchin monk during the reign of King Joseph II („the uncrowned”), who tried to suppress the monastic orders. Due to the imposed restrictions, the Capuchin Didacus could not obtain the regular „dog-skin” diplom with the „big seal” of the University, but only an irregular one. The authors relate the order of examinations and names of the examining professors of the single subjects of those times.

A. Gottl und Dr. L. Hegedűs: Ein 200-jährige pharmazeutische Universitätsdiplom in Pest

Verfasser berichten über ein im Pest im 1787 ausgestellte, unregelmässige Apothekerdiplo. Sie beschreiben die Lehrgegenstände aus welchem Prüfungen abgelegt werden sollten unter König Joseph II, der die Mönchenorden unterdrücken wollte. Auch die Namen der einzelnen Professoren sind angegeben. Der Kapuziner Mönch Didacus dürfte kein Diplom auf Hundleder mit dem Grossen Siegel der Universität bekommen, nur ein ausserordentlicher Dokument.

(8060 Mór, Dózsa György út 3. és Semmelweis Orvostörténelmi Múzeum, Levéltár és Könyvtár 1013 Budapest I., Apród u. 1.)

Érkezett: 1978. VI. 12.